

Scoxit, Ulstexit, Cataloniëxit...

Natiestaten onder druk

in de zone tussen de Kern-EU en Wildernis-ring

In het afgelopen decennium was de aandacht in de media primair gericht op een mogelijke desintegratie van de EU. En dat terwijl de stabiliteit in diverse lidstaten ook flink onder druk stond en nog steeds staat. Dat lijkt vooral het geval in de zone tussen Kern-EU en Wildernis-ring. Op de Britse eilanden zorgt de Brexit voor heel wat onrust. Op het Iberisch schiereiland staat regionaal separatisme garant voor de nodige Spaanse kopzorgen. En in het oosten van Europa is dertig jaar na de val van Warschaupact en Sovjet Unie de rust verre van terug gekeerd.

Wordt de dreigende desintegratie van de door populistisch rechts heilig verklaarde natiestaat het centrale thema van het nieuwe decennium? En blijft de kommernis dan beperkt tot de randen van het continent of kan ook het bestuurlijke en symbolische hart van Kern-EU geraakt worden? Wie zei daar België? Wie zei daar Brussel? Of kan juist hier van de nood een deugd gemaakt worden?

De stabiliteit van landen in de zone tussen Kern-EU en de Wildernis-ring wordt ondermijnd door externe en interne factoren. Tot de belangrijkste externe factoren behoort de aantrekkingskracht die er van het dynamische kern-Europa uitgaat op nabij liggende grensregio's die vaak ook al heel wat op sociaal, economisch en cultureel vlak delen met de kern. Als daar dan bovendien nog de nodige interne binnenlandse tegenstellingen bijkomen tussen regio's onderling of tussen een regio en de dominante nationale culturele of politieke oriëntatie, dan kan daaruit een explosief separatistisch mengsel gaan opborrelen. Of een hoe een en ander tot uitbarsting kan komen en kan leiden tot doorslaggevende staatkundige krachtsverschuivingen hangt niet zelden af van het optreden van een buiten-Europese *Dritte im Bunde* als de oppercowboy aan gene zijde van de Grote Plas, de Grote Roerganger van het Middenrijk of, als vanouds, de Russische Beer. Hieronder verkennen we langs dergelijke lijnen het speelveld in noordwest, zuid en oost, met een toegift in het hart van de kern.

=Brexit en een Vijfde Engelse Oorlog

Een heel goed voorbeeld van zo'n combinatie van interne en externe factoren zien we in de Brexitsoap. De breuk van het Verenigd Koninkrijk met de EU dreigt als een boemerang terug te slaan op het voortbestaan van de eigen *union*. Schotland heeft al decennia lang de buik vol van het Engeland van Thatcher en wil juist door met de EU, niet in de laatste plaats met het oog op nauwere samenwerking in Noordzeeverband [1]. Iets vergelijkbaars is er aan de hand in het geval van Noord-Ierland nu de economisch-commerciële grens in de Ierse Zee komt te liggen. Zelfs de fanatiekste unionist kan dan eieren voor zijn geld gaan kiezen en zijn heil gaan zoeken bij de Ierse republikeinen. En dat betekent onomwonden kiezen voor 'Brussel', want de verbintenis met de EU heeft *Eire* geen

windeieren gebracht. Een vijfde 'oorlog' met de overkant van de Noordzee [2] kan *Little England* alleen tot een goed einde brengen door of onverbloemd de steven naar Trump te wenden of door te elfder ure bij al te massief Keltisch verzet bakzeil te halen voor de EU in de vorm van een boterzachte Brexit.

=Aansluiting bij het Franse hoefijzer

Soortgelijke machtsverschuivingen zijn op termijn denkbaar op het Iberische schiereiland. Spanje kampt al sinds 's mensen heugenis met hardnekkig separatisme met het Baskenland en Catalonië als meest uitgesproken exponenten. Twee regio's die het economisch opvallend goed doen in vergelijking met de beslist minder florissante rest van het land en de concurrentie met de interne EU-markt met verve aankunnen. Twee streken die daarom hoge ogen gooien om aansluiting te krijgen bij de hoefijzervormige ring van Franse innovatieve steden als Bordeaux en Montpellier. Gunt Madrid hen de nodige speelruimte in het eigen Spaanse huis of koersen we af op verdere confrontaties en wat zou de rol van 'Brussel' hierbij kunnen zijn ter voorkoming van rampen?

=Op naar de Vierde Poolse Deling?

Het oosten van ons werelddeel heeft de laatste drie decennia al de nodige staatkundige verschuivingen doorgemaakt, van het bloedig uiteenvallen van Joegoslavië, de splitsing van Tsjechoslowakije en het zelfstandig worden van Moldavië, de Oekraïne, Wit Rusland en de drie Baltische staten in de jaren 90 van de vorige eeuw tot en met Russische bezetting van de Krim en de afscheiding van twee republieken in het oosten van de Oekraïne in het afgelopen decennium. Hoe hier de verhoudingen beheersbaar te houden? - op die vraag gaan we nader in een artikel elders in dit kwartaaljournaal [3]. Maar of en in hoeverre de hierin geformuleerde wens om te komen tot een gedemilitariseerde zone langs de oostflank van de Wildernis-ring werkelijkheid kan worden is zeer te vraag. De breuklijnen zijn hier wel heel hardnekkig - ook, ja juist in landen die zich het meest nationalistisch betonen. Juist daar kunnen de kloven diep zijn. Neem het geval Polen. Wie staatkundige kaarten van vroeger vergelijkt met recente verkiezingskaarten wordt getroffen door de taaiheid van de geschiedenis. Leg bijvoorbeeld van de Derde - en hopelijk vooralsnog laatste - Poolse deling van 1795 [4] naast de kaart van de uitslag van de presidentsverkiezingen van 2015 [5] ontdekt twee diametraal tegenover elkaar staande Polen: in het westen en noorden, de voormalige Duitse gebieden waaronder Achterpommeren, Pommerellen, Oost Pruisen, Lodz, Poznan/Posen en Silezië, overheerst het liberale Burgerplatform, in het zuidoosten de nationalistisch conservatieve partij Recht en Rechtvaardigheid. En dat terwijl de Duitse bevolking na 1945 hier massaal verdreven werd.....

=De verbouwing van het Belgische wafelijzer

De ironie wil dat juist in het hart van de Kern-EU zich een heel bijzondere versie van bestuurlijke gespletenheid voordoet in de vorm van de staat België met Vlaanderen, Wallonië en Brussel als de drie hoofdbestanddelen. Een soort LAT-relatie, waarbij het 'Together' van de eerste twee de laatste decennia steeds verder is geërodeerd - het in zichzelf hybride Brussel houdt de zaak nog min of meer bij elkaar, meer min dan meer overigens. En dat terwijl die stad de komende tijd de unieke kans heeft om internationaal flink aan gewicht te winnen nu de as Parijs - Berlijn steeds meer en vaker hapert. In de zo ontstane situatie zou de stad een grote sprong voorwaarts kunnen maken door zich te ontpoppen als alternatief voor de Frans-Duitse as - maar dan met veel kortere en sneller lijnen - en door hoofdzetel te worden van de EUVO als alternatief voor een inmiddels hersendood verklaarde

NAVO. Een stad die bovendien het centrum vormt van een Benelux-Waaierstad van zo'n 15 miljoen inwoners met Rijsel/ Kortrijk, Vlaamse Ruit, Brabantstad en Randstad Holland als belangrijkste bestanddelen. Daar hoort dan wel een land bij dat beduidend beter werkt dan het huidige België met zijn even ingenieuze als verlamdende financiële vereveningsmechanismen tussen Waals en Vlaams op zo ongeveer alle denkbare beleidsvelden en -niveau's volgens het principe van het zogeheten 'Belgische wafelijzer' [6]. België moet hier over de eigen schaduw heen leren springen door allereerst weer aanzienlijk meer bevoegdheden te gunnen aan de centrale federale overheid - stemmen in die richting worden de laatste tijd steeds luider, niet alleen aan Waalse en Brusselse kant, maar ook steeds vaker aan Vlaamse – tenminste als Vlaanderen zich eindelijk eens weet te ontworstelen aan de economische arrogantie en het politieke separatisme van een NVA. Én door meer beleidsvelden in zeer nauwe samenwerking met de buurlanden aan te pakken: op het gebied van duurzame energietransitie en klimaatadaptatief waterbeheer op zijn minst in Beneluxverband, op het gebied van taal en cultuur in een veel hechter verband dan nu gebeurt tussen de Vlaamse gemeenschap en Nederland - met name in de zorg en het onderwijs. Én - *last but not least* - door zich als Vlaanderen en Holland minder op te stellen als gewillige speelbal van multinationals. Om der wille van Europa, om der wille van de zaak zelf.

=Nieuwe EU, nieuwe Poolse Landdagen?

Op deze manier zou 'Brussel' compatibel gemaakt kunnen worden voor een Nieuwe EU. Maar hoe? Een EU die opgebouwd wordt vanuit een kern - om te beginnen bestaande uit Benelux, Frankrijk en Duitsland - die volledig geïntegreerd is, niet langer gebaseerd is op lidstaten maar op regio's. Van hieruit kan de kern regiogewijs - en dus niet statengewijs - uitgebreid worden. De vraag is daarbij natuurlijk wel wie bepaalt wie wel en niet met de Kern mag meedoen. De Europese Raad voor regeringsleiders, De Europese Commissie of het Europees Parlement? Wie niet opnieuw in een democratisch deficiet verward wil raken moet dan wel voor de laatste kiezen, mét het risico daarmee wel in een Poolse Landdag te belanden....

NOTEN

[1]

Meer hierover in de diverse bijdragen in: Lesley Riddoch and Eberthardt Bort, *McSmörgasbord - What post-Brexit Scotland can learn from the Nordics* Edinburgh [Luath Press] 2017

[2]

De vijfde oorlog met de overkant van de Noordzee na de vier zee-oorlogen met *The Dutch* in de 17e/18e eeuw

[3]

Een gedemilitariseerde zone langs de oostflank van de Wildernis-ring Zie het artikel elders in dit nummer.

[4]

Zie link:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Poolse_Delingen#/media/Bestand:Partitions_of_Poland.png

[5]

Zie link:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2c/Wybory_prezydenckie_2015_I_tura_mapa.png

[6]

Steven van Schuppen, *Europa's gemankeerd laboratorium* In: *De Nederlandse Boekengids* 2017/2

